

Дүйнөлүк азык-түлүк рыногу

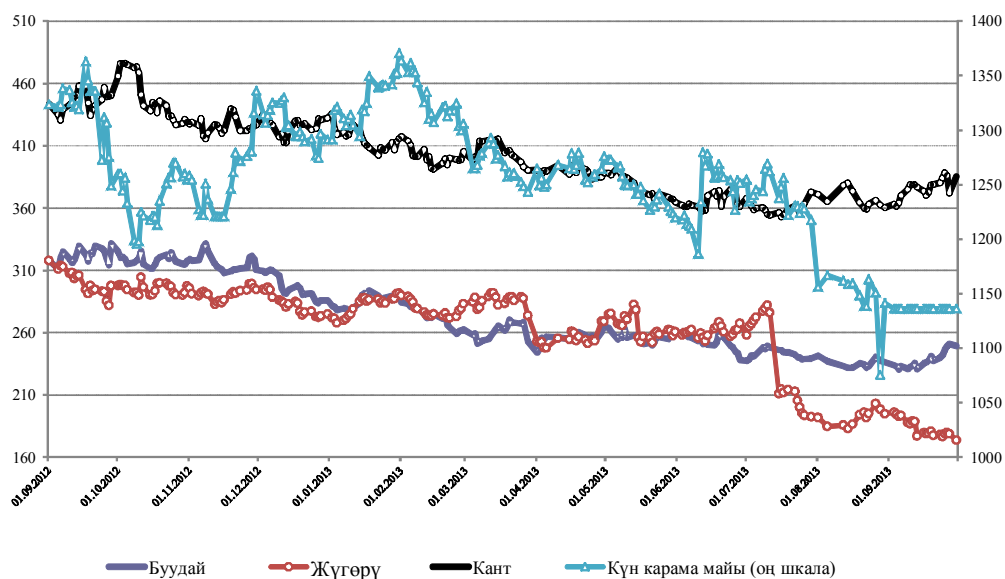
Өтүп жаткан жылдын үчүнчү чейрегинде дүйнөлүк азык-түлүк рынокторундагы жагдай негизги азык-түлүк товарларына баанын ар кандай багыттагы динамикасы менен мүнөздөлөт. Бирок, олуттуу өзгөрүүлөр белгиленген эмес.

Байкоого алынып жаткан мезгил ичинде буудайга фьючерс баасы тоннасына 230,5-251,0 АКШ доллары диапазонунда өзгөрүп турган. Бул 2012-жылдагы орточо баага салыштырганда 25-46 АКШ долларына төмөн. Жалпысынан, чейрек ичинде буудай рыногунда олуттуу деле өзгөрүүлөр байкалган эмес. Мында, сентябрь айынын акырында Бразилия тарабынан америка буудайына суроо-талаптын жогорулашы ыктымалдуулугунан, ошондой эле Кытайга буудайдын импортунун 1,0 млн. тоннага көбөйүүсүнөн улам, сентябрь айынын акырында баанын бир аз бекемделиши белгиленген.

Кант рыногу да бир аз жогорулоону көрсөтүүдө, бул, эң башкысы Бразилиядагы жаан-чачындуу аба-ырайына байланыштуу болгон.

Жүгөрүнүн жана күн карама майынын дүйнөлүк рынокторунда баанын төмөндөө тренди уланган, ага түшүм алуу жагында алгылыктуу болжолдоолор өбөлгө түзгөн.

1-сүрөт. Негизги азык-түлүк товарларына баа динамикасы (тоннасына АКШ долларында)

Өтүп жаткан жылдын сентябрь айында ФАОнун азык-түлүк товарларынын индексинин орточо мааниси 199,1 пункту түзгөн, бул август айындагы көрсөткүчтөн 2,3 пунктка төмөн жана жыл башталышындагы көрсөткүчтөн 11 пунктка төмөн. Сентябрь айында белгиленген төмөндөө, индекстин маанисинин 5 айдан берки төмөндөө тенденциясынын уландысы болуп саналат, ага дан эгиндерине дүйнөлүк баанын кескин төмөндөөсү себеп болгон, ал эми бул индекстин сүт азыктары, май, эт жана кант сыяктуу түзүүчүлөрүнүн башкаларына баа бир аз өскөн.

Дан эгиндери

Дан боюнча Эл аралык кеңештин август айынын акырында жаңыртылган болжолдоолоруна ылайык (IGC), буудайды дүйнөлүк өндүрүү 2013-14 –жылдары 1 929,0 млн. тоннаны түзөт, бул 2012-13-жылдардагыга караганда 143 млн. тоннага көп. Керктөө болжолдоосу 1 887,0 млн. тоннадан 1 893,0 млн. тоннага чейин көбөйгөн. Бул сезондо жалпы түпкү запастар мурдагы 362,0 млн. тоннадан 365,0 млн. тоннага чейинки

болжолдоого салыштырганда 3,0 млн. тоннага жогорулаган.

Жогоруда белгиленгендей эле, буудай рыногунда сентябрь айынын акырында баанын бекемделиши башталган. Динамиканын өзгөрүүсүнүн негизги себептери төмөнкүлөр:

- Аргентинадагы үшүк жүрүүлөр өлкөдө буудай өсүтүрүүнүн төмөндөшүнө себеп болушу мүмкүн. Натыйжада, аргентина буудайынын экспорттук потенциалы да төмөндөйт, ал эми Бразилия тараптан америка буудайына суроо-талап олуттуу өсүшү мүмкүн;

- Өтүп жаткан жылы Кытай, буудай сатып алууну олуттуу көбөйтүүгө ниетинип жаткандыгы тууралуу жаңылык буудайдын баа деңгээлине колдоо көрсөткөн. Кытайдагы буудай жана май ассоциациясынын акыркы маалыматтарына боюнча 2013-14-жылдары 7,5 млн. тонна буудай импорттолот, бул багы чейин болжолдонгондогудан 1,0 млн. тоннага көп жана буга чейинки сезондогудан дээрлик 5,0 млн. тоннага көбүрөөк;

- Инвесторлор тарабынан кыска позициялардын ордунун жабылышы да биржа котровкаларынын өсүшүнө өбөлгө түзгөн.

Буудайга жана жүгөрүгө дүйнөлүк баа динамикасы Түркөмөдө келтирилген, 1 жана 2-график.

Россия

Россиянын Айыл-чарба министрлигинин башчысы өтүп жаткан жылдагы аба-ырайынын алгылыксыз шарттарынын эске алуу менен дан эгиндерини жана дан буурчактарын дүнүнөн жыйноо болжолдонуп жаткан 90 млн. тоннадан кем болуп калышы мүмкүн.

Россия Федерациясынын Айыл-чарба министрлигинин жана башка эл аралык эксперттик уюмдардын болжолдоолору тастыктагандай, Азык-түлүк жана айыл-чарба уюмунун ООН (FAO) жаңыртылган болжолдоолоруна ылайык Россия түшүмү 87,4 млн. тонна буудай деңгээлинде болот, бул акыркы беш жылдагы орточо көрсөткүчкө жакын.

Дан эгиндери боюнча Эл аралык кеңеш Россияда дан эгиндеринин өндүрүлүшүн өтүп жаткан жылы 85,3 млн. тонна, буудай өндүрүүнү 51,0 млн. тонна деңгээлинде болжолдошууда. Болжолдоо 0,5 млн. тоннага төмөндөө жагына корректировкаланган. Россия дан эгиндеринин экспорту 18,8 млн. тоннаны, буудайдыкы – 14,1 млн. тоннаны түзүшү мүмкүн.

Казакстан

Өтүп жаткан жылдын июнь айындагы узакка созулган кургакчылык, андан соң июль айындагы жана август айынын башталышындагы салкын жана жаан-чачын менен коштолгон жай айларындагы аба-ырайы шарттары өсүмдүктөрдүн бышып –жетилишине терс таасирин тийгизишкен. Алардын бышып-жетилиши кечендеп, түндүк аймактарда август айынын орто ченинде да дан эгиндери жыйноого даяр эмес болгон. Ошондуктан, жыйноо кампаниясынын башталышы кыйла кийинки мөөнөткө жылдырылган. Буга карабастан, Казакстан Республикасынын Айыл-чарба министрлигинин сөзү боюнча жыйноо кампаниясынын маалыматтары дан эгиндеринин түшүмү дүң көлөмүндө 18,5 млн. тоннаны түзүшү мүмкүн.

Дан эгиндери боюнча эл аралык кеңеш өтүп жаткан сезондо дан эгиндерин өндүрүү болжолдоосун 16,2 млн. тоннадан 16,8 млн. тоннага чейин корректировкалаган, алардын 14,0 млн. тоннасын буудай түзөт. Казакстан үчүн экспорттун болжолдоосу да 6,7 млн. тоннадан 7,2 млн. тоннага чейин жогорулаган.

Кыргызстан

Кыргызстандын Айыл чарба жана мелиорация министрлигинин ыкчам маалыматына ылайык, 2013-жылдын 27-сентябрына карата абал боюнча бардыгы болуп 485,9 миң гектар дан машагы жыйналган, бул жалпы жыйналып алынуучу аянттын 98,4 пайызын түзөт. Отчеттук күнгө

карата 2012-жылдагыга салыштырганда 36,2 миң гектарга көбүрөөк дан алынган. Дан эгиндеринин түшүмдүүлүгү 24,8 центнер/гектарды түзөт, алардын ичинен 25,7 центнер/гектары – буудай жана 22,7 центнер/гектары – арпа (2012-жылы дан эгиндеринин түшүмдүүлүгү – 23,0 ц/га: буудай – 16,8 ц/га, арпа – 14,5 ц/га).

Жалпы дан түшүмү 1,2 млн. тоннаны түзөт, бул өткөн жылдагыга салыштырганда 420,4 миң тоннага көбүрөөк. Ал эми жалпы буудай түшүмү 2012-жылдагы 561,8 тоннага караганда 875,2 миң тонна чегинде түптөлгөн.

Таблица. Луговая станциясындагы (Казакстан-Кыргызстан) буудайга карата баа динамикасы
(тоннасына АКШ доллары)

клейковина	18.05.2013	17.06.2013	29.07.2013	21.08.2013	01.10.2013
23-24 %	283,0	277,0	271,0	258,0	225,0
27-30 %	299,0	293,0	287,0	275,0	235,0

Күн карама майы

Кароого алынган мезгил аралыгында күн карама майына орточо баа тоннасына 1 177,7 АКШ долларын түзгөн, бул 2012-жылдагы баага салыштырмалуу 82,3 АКШ долларына төмөндөгөн. Күн карама майы рыногундагы түптөлгөн баанын төмөндөөгө ыктоо тренди жакшы түшүм алуу болжолдоолоруна байланыштуу болгон. Oil Worldдун болжолдоолоруна ылайык, 2013-14-маркетингдик жылдары өсүмдүк майын дүйнөлүк өндүрүү кыйла жогорулап, 159,8 млн. тоннага чейин жетиши мүмкүн, бул өз кезегинде, эксперттердин мурдагы болжолдоолорунан 360,0 тоннага жогору жана өткөн жылдагыга караганда 5,4 млн. тоннага көбүрөөк.

Украинанын экономиканы өнүктүрүү министрлигинин баасы боюнча 2012-13-маркетингдик жылдары Украина 3,6 млн. тонна өсүмдүк майын өндүргөн, алардын ичинен 3,5 млн. тоннасы – күн карама майы. Өлкөдө өндүрүлгөн майдын 90 пайызга жакыны экспорттолгон.

Кант

Кантка дүйнөлүк баа акыркы айлар ичинде жогорулоо динамикасын көрсөтүүдө. Баанын өсүшү, негизинен, кантты өндүрүүчүлөр жана экспорттоочулар арасында эң ири болуп саналган Бразилиянын Борбордук-түштүк регионунда түшүм жыйноо кыйынга турган алгылыксыз аба-ырайы шарттарына байланыштуу болгон. Мындан тышкары, кыска мөөнөт ичинде баанын өсүшүнө ири кантты керектөөчү - Индияда майрамдарды өткөрүү мезгилине байланыштуу суроо-талаптын жогорулашы өбөлгө түзгөн.

Кант боюнча эл аралык уюму (ISO) 2013-14-маркетингдик жылдары кантты дүйнөлүк керектөө 178,5 млн. тоннага чейин кыскара тургандыгын алдын ала болжолдогон. Мисалы, Кыргызстандын негизги импортерлору - Белоруссияда, Украинада жана Россияда кантты өндүрүү көлөмүн төмөндөтүү күтүлүүдө, бул мурунку жылдары продукцияны кайра иштетүүнүн негизинде кант кызылчасы түшүмүнүн кыскаргандыгына жана аны өндүрүү рентабельдүүлүгүнүн төмөндөшүнө байланыштуу болгон.

Экономика министрлиги тарабынан “Кыргыз Республикасынын бажы аймагына киргизилген ак кантка сезондук ташып киргизүү (импорттук) бажы алымы ченин белгилөө тууралуу” токтом долбоору демилгеленген. Министрликтин расмий сайтында жарыяланган маалыматтарга ылайык, кантты иштетүү жана кантты 6 айдан ашпаган мөөнөткө иштеп чыгуу сезонунда алым белгилөө болжолдонгон. Мында, Кыргызстан катышуучусу болуп саналган эркин соода жүргүзүү зонасы тууралуу макулдашууга

ылайык, КМШ мүчөлөрүнө кирген өлкөлөрдүн аймагында өндүрүлгөн жана андан ташылып келинген кантты импорттодо алым алынбайт.

1 -таблица Азык-түлүк рыногу (2013/14-жылы өндүрүшкө, керектөөгө, өтмө запастарга баа берүүнүн бир айлык динамикасы жана азык-түлүк товарларына баа)

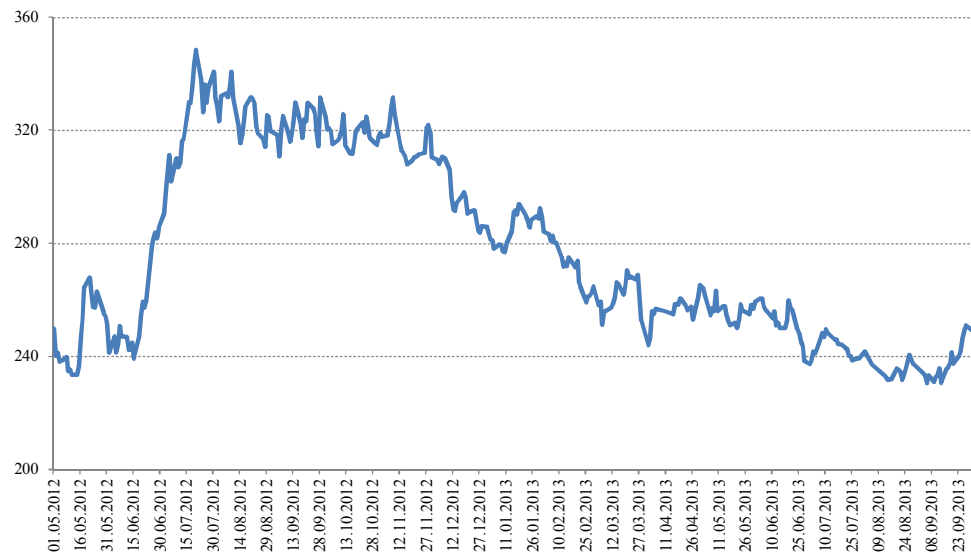
	Өндүрүшкө баа берүү, млн. тонн	1 ай ичиндеги өзгөрүүсү, %	Керектөөгө баа берүү, млн. тонн	1 ай ичиндеги өзгөрүүсү, %	Запастар га баа берүү, млн. тонн	1 ай ичиндеги өзгөрүүсү, %	Фьючерс, тоннасы на АКШ доллары	1 ай ичиндеги өзгөрүүсү в %
Дан эгиндери (дүйнөлүк)	1 930,3	0,1	1 892,6	0,0	367,4	0,7	204,0	-5,8
Буудай	708,9	0,5	706,5	0,0	176,3	1,9	224,5	-6,8
Кыргызстан	0,7	0,0	1,3	0,0	-	-	235,0	-14,5
АКШ	57,5	0,0	35,7	0,0	15,3	1,8	238,0	1,1
Австралия	25,5	0,0	-	-	-	-	-	-
ЕС-27	142,9	1,1	122,7	0,0	11,2	1,1	238,5	0,0
Россия	54,0	0,0	36,5	0,0	6,2	0,0	176,0	-2,2
Казакстан	17,0	0,0	7,4	0,0	4,4	-10,8	235,0	-14,5
Жүгөрү	956,7	0,0	927,8	-0,2	151,4	0,8	183,5	-4,5
Күрүч	15,4	3,2	14,3	2,4	2,9	8,6	390,0	-0,9
Күн карама майы	174,9	0,0	167,3	0,0	38,2	0,0	1 136,4	2,4
Кант ¹	54,0	0,0	36,5	0,0	6,2	0,0	375,8	-2,2

2-таблица. 2013-жылдын августунун аягындагы абалга карата негизги азык-түлүк товарларына болгон номиналдык орточо баалар
(килограммы сом менен)

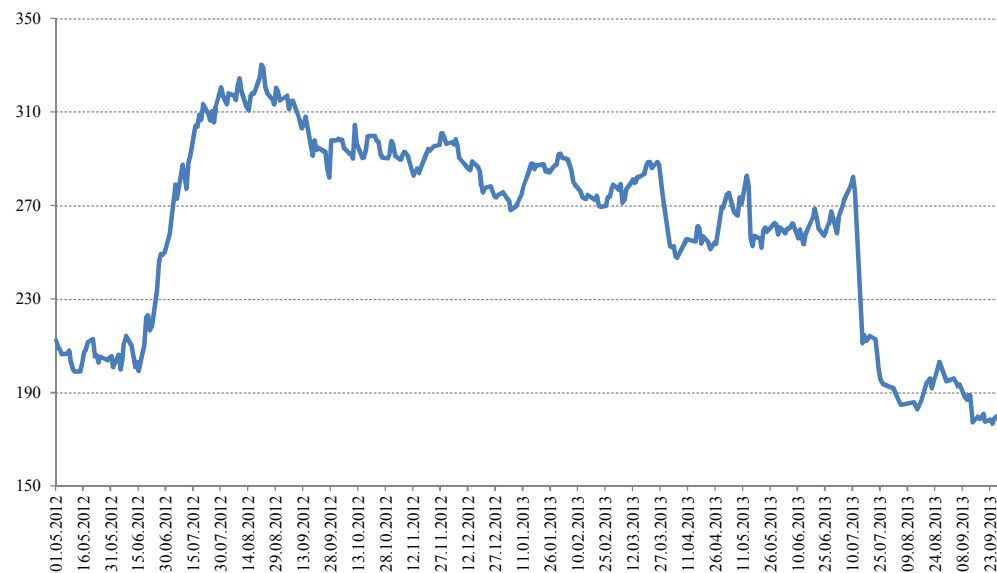
	Уй эти	Кой эти	Сүт майы	Сүт	Жумуртка нын ону	Биринчи сорттогу ун	Биринчи сорттогу нан	Картошка
Бишкек	+1,1	-0,9	0,0	-2,3	-2,5	-0,3	+0,2	-10,2
Баткен	0,0	0,0	+1,3	0,0	0,0	+6,8	0,0	-21,5
Джалал- Абад	0,0	0,0	0,0	+9,3	+4,4	+3,6	+1,2	+0,5
Каракол	+3,3	+0,5	0,0	0,0	+7,9	0,0	0,0	-9,9
Нарын	-3,9	-1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-35,2
Ош	+3,6	0,0	0,0	+4,9	+0,7	+1,8	0,0	-13,9
Талас	-1,6	-3,2	-0,2	0,0	0,0	-5,0	0,0	-33,1
Токмок	0,0	-8,3	0,0	-6,3	2,3	0,0	0,0	-11,6

¹ АКШнын айыл-чарба министрлигинин май айындагы баа берүүсү

1-график. Буудайга дүйнөлүк баа динамикасы, 01.09.12-01.10.13
(тоннасына млн. АКШ доллары)

2-график. Жүгөрүгө дүйнөлүк баа динамикасы 01.09.12-01.10.13
(тоннасына млн. АКШ доллары)

3-график. Күн карама майына дүйнөлүк баа динамткасы, 01.09.12-01.10.13
(тоннасына млн. АКШ доллары)

4-график. Кантка жана иштегиле элек кантка дүйнөлүк баа динамикасы, 01.09.12-01.10.13
(тоннасына млн. АКШ доллары)

